

По-друге, з суб'єктивної сторони обов'язкова наявність умислу однієї або обох сторін, які уклали відповідний правочин. Зокрема, для визнання правочину недійсним з підстав порушення інтересів держави і суспільства вимагається двостороння або одностороння обізнаність щодо обставин, які стали підставою для порушення інтересів держави і суспільства. В основі доказової бази, що підтверджує умисел сторін на укладання антисоціального правочину, може бути постанова уповноваженого органу про притягнення до адміністративної відповідальності або вирок суду про притягнення до кримінальної відповідальності. Від наявності умислу на пряму залежать і правові наслідки вчинення правочину (конфіскація чи реституція), що порушує інтереси держави і суспільства.

На нашу думку, вищезазначені висновки дозволяють надати визначення правочину, зміст якого суперечить інтересам держави і суспільства. Зокрема це правочин, який спрямований на порушення основ державного правопорядку або суспільного ладу (публічних інтересів), що закріплені у відповідних публічно-правових (імперативних) нормах та умисність вчинення яких підтверджується вирокком у кримінальній справі або рішенням суду про притягнення до адміністративної відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Альманах цивілістики: Сборник статей. Вып. 4 / Под ред. Р. А. Майданика. – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. – 430 с.
2. Цивільний кодекс України (науково-практичний коментар). / Під загальною редакцією д. ю. н., проф. Є. О. Харитонова – Х.: ООО «Одіссей», 2000. – 800 с.
3. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 25.11.2010 у справі № К-6248/07. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/13330755>
4. Суханов Е. А. Российское гражданское право: учебник: в 2 т. – Т. I: Общая часть. Вещное право. Наследственное право. Интеллектуальные права. Личные неимущественные права / Суханов Е. А. / отв. ред. Е. А. Суханов. – М.: Статут, 2011. – 958 с.
5. Брагинский М. И. Договорное право: Кн. 1: Общие положения / М. И. Брагинский, В. В. Витрянский. – М.: Статут, 2008. – 848 с.

Суржик Ю.В.

студент,

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»*

ОСОБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ ТА У КРАЇНАХ ЄС. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Нині наша держава розвивається у напрямку європейської інтеграції. І реформа українського процесуального законодавства стала важливим

кроком у даному процесі. Проблематика територіальної юрисдикції (підсудності) є одним із ключових аспектів з'ясування юрисдикції суду на дану справу.

Тому мета цієї науково роботи – порівняти нормативне врегулювання питань підсудності в нашій країні та в інших.

Функціональна підсудність – розподіл компетенції між судами загальної юрисдикції, на підставі виконуваних ними функцій – місцеві суди, суди апеляційної інстанції, суди касаційної інстанції.

Родова підсудність визначає компетенцію судів різних інстанцій щодо розгляду цивільних справ у першій інстанції залежно від роду (предмета) справи, суб'єктного складу справи.

До такої підсудності належить:

- підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя (ст. 26 Цивільного процесуального кодексу України – далі ЦПК);
- підсудність справ про спори між громадянами України, якщо обидві сторони проживають за її межами (ст. 29 ЦПК);
- підсудність справи про розірвання шлюбу між громадянином України та іноземцем або особою без громадянства, які проживають за межами України (ст. 29 ЦПК).

Підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя. Даний вид підсудності спрямований на здійснення правосуддя об'єктивним і неупередженим судом.

Коли однією із сторін є суд або суддя цього суду, тобто першої чи апеляційної інстанції, то підсудність цивільної справи визначається ухвалою судді суду вищої інстанції без виклику сторін. Якщо однією зі сторін є Верховний Суд або суддя цього суду, то підсудність справи визначається за загальними правилами підсудності, тобто статтями 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32 ЦПК.

Просторова підсудність – підсудність справи суду залежно від території, на яку розповсюджується юрисдикція даного суду. З її допомогою розмежовується компетенція однорідних судів (однієї ланки судової системи).

Цивільне процесуальне законодавство виділяє кілька видів просторової підсудності, у залежності від місця знаходження сторін, характеру спірних правовідносин, угоди сторін, наявності зв'язку між справами. До них відносяться:

1. Загальна територіальна підсудність – підсудність справ за місцезнаходженням відповідача.

Позов пред'являється в суді за місцезнаходженням відповідача або за місцезнаходженням головного офісу юридичної особи (Франція) чи її місцем реєстрації (Німеччина). У разі якщо у справі є декілька відповідачів, позивач обирає, за чийм місцеперебуванням буде визначатись підсудність.

Аналогічним чином загальну підсудність визначає ЦПК Естонії, відповідно до §79 якого позови до фізичної особи пред'являються за місцем її проживання; позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім

місцезнаходженням. У випадку якщо місце проживання особи невідоме, позов пред'являється в суд за останнім відомим місцем проживання.

Відповідно до статті 28 ЦПК України позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання; позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням.

2. Альтернативна підсудність – підсудність справ за вибором позивача.

ЦПК Естонії визначає такі випадки альтернативної підсудності у деяких категоріях справ, як наприклад, підсудність за місцем перебування особи у зв'язку з трудовими відносинами (§83); підсудність за місцем господарювання (§84); підсудність за місцезнаходженням юридичної особи (§85) та ін.

У Франції та Німеччині позови про відшкодування шкоди, завданої незаконними діями, можуть пред'являтися також за місцем завдання шкоди. Законодавство Німеччини також передбачає можливість пред'явити позов за місцем постійного перебування (*der Aufenthaltsort*) відповідача у випадку студентів, робітників і т.д. (§20 ЦПК Німеччини), місцем розміщення активів відповідача (§23 ЦПК Німеччини), місцем проживання заповідача у справах про успадкування (§27 ЦПК Німеччини).

3. Виключна підсудність. Правило виключної підсудності застосовується у Франції та Німеччині щодо позовів, що виникають з приводу нерухомого майна. У таких випадках підсудність визначається за місцезнаходженням майна. §32 ЦПК Німеччини передбачає, що правило виключної підсудності застосовується до позовів про відшкодування збитків, нанесених через вплив на навколишнє середовище, і підсудність визначається за місцем нанесення шкоди. У Франції деякі правила виключної підсудності застосовуються до спорів, що стосуються товарних знаків, а також до спорів, що виникають у зв'язку з договором найму.

Відповідно до §11–17 (Розділ 10) Кодексу судової процедури Фінляндії правила виключної підсудності застосовуються до справ про розлучення, розподіл майна, встановлення батьківства, встановлення опіки над дитиною, усиновлення, успадкування.

У Німеччині підсудність справ наказного провадження (*Mahnverfahren*) та справ позовного провадження (*Klageverfahren*) визначається за загальним правилом.

Щодо справ наказного провадження то ЦПК України передбачає, що заява про видачу судового наказу подається до суду першої інстанції за загальними правилами підсудності, встановленими Кодексом.

Якщо суддя, вирішуючи питання про видачу судового наказу, встановить, що справа не підсудна цьому суду, заява повертається заявнику для подання до належного суду, про що постановляється ухвала. Вказана ухвала разом із заявою та всіма додатками до неї надсилаються заявнику (ст. 30 ЦПК).

Суд, який розглянув справу, не може передати її до іншого суду, якщо порушення правил підсудності виявиться після винесення судового наказу, наприклад, при поданні заяви про його скасування.

У порядку, передбаченому ч. 1 ст. 31 ЦПК, справа може бути передана до суду, найбільш територіально наближеного до цього суду, лише в разі ліквідації суду, який розглядав справу.

Щодо справ позовного провадження діють ті самі правила підсудності.

Щодо справ окремого провадження територіальна підсудність у кожній категорії справ встановлюється окремо у спеціальних нормах. Так, наприклад, альтернативна підсудність відповідно до якої заява про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, у тому числі неповнолітньої особи, чи визнання фізичної особи недієздатною подається до суду за місцем проживання цієї особи, а якщо вона перебуває на лікуванні у наркологічному або психіатричному закладі, – за місцезнаходженням цього закладу. А загальна підсудність передбачається, зокрема, заява про усиновлення дитини або повнолітньої особи, яка не має матері, батька або була позбавлена їхнього піклування, подається до суду за місцем їх проживання.

Відповідно до законодавства Фінляндії якщо суддя вирішить, що справа не підсудна даному суду, справа з відома позивача або заявника передається до належного суду. Суд має право утриматись від передачі справи, якщо підсудність не може бути встановлена без труднощів (§22 розділу 10 Кодексу судової процедури Фінляндії).

Відповідно до ч. 2 §22 р.10 Кодексу судової процедури Фінляндії рішення, винесені судом по даній справі до її передання до іншого суду, зберігають чинність, якщо суд, до якого передають дану справу, не вирішить інакше; рішення про передання справи не підлягає оскарженню.

Відповідно до статті 188 ЦПК України, якщо суддя, вирішуючи питання про відкриття провадження у справі, встановить, що справа не підсудна цьому суду, заява повертається позивачеві для подання до належного суду, про що постановляється ухвала. Ухвала суду разом із заявою та всіма додатками до неї надсилаються позивачеві.

Відповідно до §107 ЦПК Естонії суд першої інстанції може передати справу до іншого суду, якщо сторони нададуть суду відповідне клопотання до проведення першого засідання суду, а у випадку письмового провадження до закінчення терміну представлення позицій сторін.

Список використаних джерел:

1. Аболонин Г. О. Гражданское процессуальное право США / Глеб Олегович Аболонин. – Москва: Волтерс Клувер, 2010. – 432 с.
2. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Татьяна Владимировна Сахнова – Москва: Волтерс Клувер, 2008. – С. 475.
3. Цивільний процес України: академічний курс: [підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.]; [за ред. С. Я. Фурси]. – К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2009. – 848 с.
4. Цивільний процесуальний кодекс України: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004. № 40–41, 42, ст. 492.
5. Черняк Ю. В. Інститут підсудності в міжнародному приватному праві країн Європейського Союзу та України: Дис ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Ю. В. Черняк; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2016. – 187 с.